

Визначення дисперсійної складової вільної поверхневої енергії в полімерних композитах

Данченко Ю. М.¹, Андронов В. А.¹, Карєв А. І.², Олійник Г. С.³

¹Національна академія національної гвардії України, Харків, Україна

² Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», Харків, Україна

³Хмельницький національний університет, Хмельницький, Україна
yuliyadanchenko7@gmail.com

Вільна поверхнева енергія (ВПЕ) твердої поверхні характеризується некомпенсованою поверхневою енергією на межі поділу фаз «тверде тіло – газ». У відповідності до теорії Фоукса ВПЕ (γ_s) будь-якої твердої поверхні виражається сумою складових, кожна з яких відображає природу взаємодій у твердому тілі:

$$\gamma_s = \gamma_s^d + \gamma_s^p + \gamma_s^h + \gamma_s^i + \gamma_s^{ab} + \gamma_s^o, \quad (1)$$

де γ_s^d , γ_s^p , γ_s^h , γ_s^i , γ_s^{ab} – складові ВПЕ, які характеризують дисперсійні, полярні, водневі (зв'язки), індукційні і кислотно-лужні взаємодії відповідно; γ_s^o – відноситься до усіх інших взаємодій, які не враховані попередніми складовими.

Відповідно до висновків Ван Осса і Гуда дисперсійна складова ВПЕ (γ_s^d) (Ліфшица Ван дер Ваальса) поєднує енергію дисперсійних, індукційних і полярних взаємодій. При цьому встановлюється, що $\gamma_s^d \gg \gamma_s^p$ і $\gamma_s^d \gg \gamma_s^i$. Інші складові формули (1) авторами були об'єднані у кислотно-лужну складову ВПЕ (γ_s^{ab}). Отже, вираз (1) спростився до двох складових:

$$\gamma_s = \gamma_s^d + \gamma_s^{ab}. \quad (2)$$

Дисперсійна складова енергії взаємодії двох фаз (γ_s^d) зумовлена взаємодією молекул за рахунок миттєвих диполів, яка розраховується з середньо геометричного значення:

$$\gamma_s^d = \gamma_p^d + \gamma_f^d - 2(\gamma_p^d \gamma_f^d)^{1/2} = [(\gamma_p^d)^{1/2} - (\gamma_f^d)^{1/2}]^2, \quad (3)$$

де γ_p^d , γ_f^d – дисперсійна складова ВПЕ полімеру та наповнювача відповідно.

Дисперсійна складова ВПЕ композиту залежить від γ_p^d , γ_f^d та об'ємної частки наповнювача ω . При врахуванні об'ємної частки наповнювача ω та об'ємної частки полімеру $(1-\omega)$ рівняння (3) перетворюється на наступне:

$$\gamma_s^d = \gamma_p^d - 2\omega [\gamma_p^d + (\gamma_p^d \gamma_f^d)^{1/2}] + \omega^2 [\gamma_p^d + 2 \cdot (\gamma_p^d \gamma_f^d)^{1/2} + \gamma_f^d]. \quad (4)$$

В результаті розрахунків встановлено, що при додаванні наповнювачів з невеликою дисперсійною складовою ВПЕ $\gamma_f^d = 0-20$ мДж/м² в області наповнення $\omega = 0-0,5$ дисперсійна складова ВПЕ композиту стабільно зменшується. При додаванні наповнювачів з високими значеннями $\gamma_f^d \geq 50$ мДж/м² в області наповнення $\omega = 0,2-0,5$, γ_s^d різко зростає. У всіх випадках (за виключенням $\gamma_f^d = 0$) спостерігаються екстремальні залежності і чим більше значення γ_f^d , тим яскравіше виражене мінімальне значення γ_s^d . Отже, отримані залежності можна розділити на дві зони: зону до мінімуму γ_s^d і зону після мінімуму γ_s^d . Наявність екстремуму свідчить про кореляцію дисперсійної складової ВПЕ полімеру та наповнювача з деякими експлуатаційними характеристиками композитів (міцність, стійкість до агресивних середовищ, адгезійна міцність до різних поверхонь тощо), залежності яких від вмісту наповнювача у більшості випадків, мають екстремуми.